

**การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี^๑**
**Public Participation on Operational Effectiveness of Khok Samaesarn Subdistrict
Administrative Organization, Khok Charoen District, Lopburi Province**

ศศิธร น้อยทิม^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี การศึกษาครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี จำนวน ๑๐๐ คน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลโคกแสมสาร มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านปริมาณ และคุณภาพการผลิต ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ ด้านความสามารถในการปรับตัว และด้านการพัฒนาและการอยู่รอด การมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Abstract

The main objective of the research was to study public participation of people, operational effectiveness and relationship between public participation and operational effectiveness of Khok Samaesarn Subdistrict Administrative Organization, Khok Charoen District, Lopburi Province. The sample of this study was ๑๐๐ people who lived in area of Khok Samaesarn Subdistrict, Khok Charoen District, Lopburi Province. The results of this study were concluded Public participation of Khok Samaesarn Subdistrict had the most level of opinion in overview. When considering each issue, the researcher found that the issues which had the most level of opinion included operational participation and participation with interests. Much level of opinion included participation for decision and assessment. Operational

effectiveness of Khok Samaesarn Subdistrict Administrative Organization had the most level of opinion in overview. When considering all issues, the researcher found that all issues had the most level of opinion, including quantity and quality, efficiency, satisfaction, adaptability, development and survival. Participation in all issues included participation for making decision, operation, receiving interests and assessment influenced effectiveness for operation of Khok Samaesarn Subdistrict Administrative Organization, Khok Charoen District, Lopburi Province with a statistical significance level of 0.05.

Keywords: Public Participation, Operational Effectiveness

บทนำ

แนวทางในการกระจายอำนาจที่มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการท้องถิ่น เป็นสิ่งที่น่าท้าทายต่อการสร้างรูปธรรมในการเรียนรู้และสถาปนากระบวนการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีพลัง การกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นนั้น มิได้หมายถึงเพียงแค่การถ่ายโอนอำนาจการมอบหมายอำนาจหน้าที่หรือการเปลี่ยนผ่านอำนาจจากรัฐส่วนกลางมาไว้ยังท้องถิ่นเท่านั้น แต่จะอย่างไรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีความเป็นอิสระในการบริหารท้องถิ่น และที่สำคัญคือ การสร้างพื้นที่ให้ประชาชน องค์กร ชุมชน ภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นร่วมกันอย่างมีพลัง

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในแง่หลักการ และการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลให้นโยบายและโครงการพัฒนาท้องถิ่นนั้นตรงกับ สภาพปัญหา และความต้องการของคนในท้องถิ่น สอดคล้องกับศักยภาพและทุนพัฒนาท้องถิ่น ได้รับการยอมรับจากประชาชน เสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย และทำให้นโยบายหรือโครงการพัฒนานั้นสัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาท้องถิ่นจะขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้ ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ทุกคนต้องมีส่วนร่วม จึงจะทำให้การบริหารงานที่มีประสิทธิผลสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ทั้งนี้ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็พบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เพียงพอ ตัวแทนประชาคมตำบลหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไปยังมิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับช่องทางและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่จะเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ทราบถึงความสำคัญและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม จึงทำให้ประชาชนไม่เข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอในเรื่องที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่เกิดประสิทธิผลและไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

ดังนั้น ในการจัดทำรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่ผ่านมาทุกฝ่ายได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ. ๒๕๖๐ มีเจตนารมณ์ชัดเจนที่ส่งเสริมการการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ในหมวด ๓ เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่เพิ่มขึ้นมา มีจุดประสงค์เพื่อสร้างการเมืองภาคพลเมือง และเพื่อไม่ให้เกิดการเมืองแทรกแซงองค์กรอิสระ ซึ่งจะทำให้การตรวจสอบเกิดปัญหา การเข้ามามีส่วนร่วมหรือการริเริ่มโดยประชาชนในชุมชนเองเป็นวิธีการที่สืบเนื่องมาจากปรัชญาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ มีความสามารถตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

หากว่าเรามีข้อมูลเพียงพอและอยู่ในสภาพที่มีการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมการพัฒนาของคนในชุมชน นอกจากจะเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนได้มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นของตนแล้ว ยังได้แสดงความนัยของการช่วยเหลือตัวเองซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด “การให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นที่จัดขึ้นในชุมชนและการประเมินผลงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนได้รับการลงมือกระทำเอง โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและทำให้ทราบถึงวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนั้นยังช่วยให้ประชาชนเกิดการคิดเป็นทำเป็น และมีความรู้สึกว่ากิจกรรมเหล่านั้น พวกตนมีส่วนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง อันจะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางของการพัฒนาอย่างชัดเจน” (อรอนงค์ ธรรมกุล, ๒๕๓๙, หน้า ๔)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครอง (decentralization) ให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับตำบล ซึ่งเป็นเขตชนบทอันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประชาชน ได้มีโอกาสเรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหา และการสนองตอบความต้องการของตนเอง โดยการเข้าไปมีบทบาท หรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง (political participation) หรือ ที่เรียกกันว่า ปกครองตนเอง (local Government) ตามระบอบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ชนบทมากที่สุด (ศุภชัย ยาวะประภาส, ๒๕๔๐, หน้า ๓) องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริณู จังหวัดลพบุรี เป็นอีกองค์การหนึ่งที่มีการจัดการบริหารองค์การให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติรับรองการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการไว้หลาย มาตรา เช่น กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินดังต่อไปนี้คือ พัฒนางานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ ใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ จัดระบบงานราชการและงานรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบันหรือการบริหารจัดการที่ดีที่มีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ถูกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและมีการจัดโครงการ กิจกรรมที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่เสมอ โดยจะทำการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร ตลอดจนศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร ว่ามีมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการรณรงค์ส่งเสริมแนว ทางแก้ไขให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

มากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร
๒. เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร

สมมติฐานของการวิจัย

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร
๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร
๓. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร
๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา : การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ทั้ง ๔ รูปแบบ ตามแนวคิดและทฤษฎีของ Cohen and Uphoff (๑๙๘๐, p. ๒๑๓-๒๑๘) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และศึกษาประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ตามแนวคิดของ Gibson and others (๑๙๘๘, p. ๓๙) ประกอบด้วย ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ ความสามารถในการปรับตัว และการพัฒนาและการอยู่รอด

๒. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : ประชากรในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี จำนวน ๓,๕๐๔ คน และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐๐ คน

๓. ขอบเขตด้านพื้นที่ : ตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา : ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๒ – เดือนกันยายน ๒๕๖๓

การทบทวนวรรณกรรม

๑. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้พยายามอธิบายความหมายของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (people’s participation) ไว้หลายท่าน ซึ่งมีความหมายที่คล้ายคลึงหรืออาจแตกต่างกันไปตามทัศนคติและภูมิหลังทางวิชาการ ดังนี้ Kasperson and Breitbank (อ้างถึงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์, ๒๕๔๖, หน้า ๑๙) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนทำตนเป็นผู้สร้างสรรค์กิจกรรมใน

กระบวนการพัฒนาซึ่งจะบังเกิดผล คือ สามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ได้และผลของกิจกรรมจะต้องย้อนกลับมาสู่พวกเขาเอง ส่วน Erwin (อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, ๒๕๕๐, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคล้ายกับ เจริญ ภัสระ (๒๕๔๐, หน้า ๑) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมหมายถึงความพร้อมของประชาชนในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ด้วยการร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ อีกทั้งใช้ความคิด สร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสมในการจัดการและกระจาย ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็น โดยอาศัยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ดังนั้น การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการ ที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เป็นการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการสมัครใจเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชนตั้งแต่การค้นหาปัญหา การตัดสินใจวางแผนในกิจกรรม การร่วมดำเนินการตามแผน การได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรมจากกิจกรรม และการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจากการเรียนรู้ร่วมกันของกิจกรรมการพัฒนานั้น ๆ

รูปแบบการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (๑๙๘๐, p. ๒๑๓-๒๑๘) ได้อธิบายและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วม โดยสามารถแบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ คือ (๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) คือการกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนา โดยการประเมินจากสภาพที่เป็นอยู่ (๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) คือการดำเนินงานตามแผนงาน หรือโครงการ ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือผลงานที่ปรากฏ (๓) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (benefits) คือการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคล กลุ่ม หรือสังคมโดยรวม และ (๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) คือการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน เป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพล และพลังทางความคิดของมวลชน ส่วน Andrew and Stiefel (อ้างถึงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์, ๒๕๔๖, หน้า ๑๙) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ ๔ ประการ คือ (๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (๒) การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ (๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

Jonh and Uphoff (อ้างถึงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์, ๒๕๔๖, หน้า ๒๑) ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ชนิด คือ (๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ว่าควรทำอะไร) (๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารและการประสานขอความร่วมมือ (๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล และ (๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ส่วน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๒๗, หน้า ๑๐) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ เป็น ๔ ขั้นตอน คือ (๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม (๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และ (๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

จากขั้นตอนของการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคล มีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันเข้ามาดำเนินการนั้นให้แล้วเสร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

อรพรรณ ภูมรสุวรรณ (๒๕๔๔) กล่าวว่า การที่ประชาชนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาใด ๆ มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายนอกชุมชนและปัจจัย ภายในชุมชน เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิต ความรู้และทัศนคติต่อกิจกรรมนั้น ๆ การมีโอกาสดูแล และการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกนโยบายการพัฒนาของรัฐ บทบาทของทางราชการต่อการพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองและสังคม เป็นต้น ส่วน Reeder (อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎารามกุล, ๒๕๕๐, หน้า ๒๖) ได้สรุปปัจจัย ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการรักษาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๑๑ ประการ คือ (๑) การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อถือพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคล เหมือนจะเลือกแบบวิถีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง (๒) มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับ มาตรฐานคุณค่าของตนเอง (๓) เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริมป้องกัน และรักษาเป้าหมายตน (๔) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้ง มีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา (๕) ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย เช่นกัน (๖) การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตนเองสมควรกระทำเช่นนั้น (๗) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบังคับให้ทำ (๘) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ (๙) โอกาสบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงการของสังคมเอื้ออำนวยเข้ามามีส่วนร่วมกันในการกระทำ เช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้ (๑๐) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น (๑๑) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำการเช่นนั้น

จากปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เช่น การดำเนินชีวิต ความสะดวกสบายและความพร้อมของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม การได้รับคำเชิญหรือการได้รับการบอกกล่าวจากบุคคลที่รู้จักให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมทั้งต่อตัวบุคคล และผลประโยชน์ต่อส่วนรวม

๒. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ

ความหมายของประสิทธิผลองค์การ

ประสิทธิผล (effectiveness) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า คือ ตัวการสำคัญที่จะเป็นเครื่องตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าการบริหารและองค์การประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด แต่ก็ยังมีความแตกต่างอยู่ในความเข้าใจของนักวิชาการต่างสาขากันอยู่ ซึ่งความหมายโดยตรงของประสิทธิผลนั้นได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้ Yukl, Gary ashor (อ้างถึงใน วิชดา ประชุมทอง, ๒๕๕๙, หน้า ๓๒) ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การในแง่ของตำแหน่งการต่อรองขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและมีค่าจากสภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งก็คือ ความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หา

ยากและมีค่า จากสภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งก็คือการประเมินความสามารถขององค์การในฐานะที่เป็นระบบการได้มาซึ่งทรัพยากร และ Richard (๒๐๐๔, p. ๓๐๒-๓๑๐) ให้ความหมายของประสิทธิผลว่าเป็นการสมดุลง่ายที่สุดระหว่างกิจกรรมด้านการปรับตัว และการรักษาสภาพ รวมทั้ง Gibson and Others (๑๙๘๘, p. ๘๑๒) นิยามความหมายของประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิภาพ (effectiveness) เป็นเรื่องของการกระทำใด ๆ หรือความพยายามใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำ หรือความพยายามจะมีประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใด ขึ้นกับว่าผลที่ได้รับนั้นตรงครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใด อีกทั้ง Bertalanffy (๑๙๕๖, p. ๘๖) ยังได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์การและเป็นจุดมุ่งหมายร่วมกัน (common purpose) มีผลต่อสังคมโดยรวม ซึ่งประสิทธิผลในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะบอกถึงความสามารถของผู้ปฏิบัติ ประสิทธิภาพขององค์การย่อมสัมพันธ์กับความสามารถขององค์การในการใช้ทรัพยากรในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์

จากความหมายประสิทธิผลขององค์การสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาไว้ซึ่งทั้งทรัพยากรและวัสดุอุปกรณ์ และไม่สร้างความเครียดแก่สมาชิก เกิดความพึงพอใจในงาน ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การและรับผิดชอบต่อปัญหาหรือ ข้อยุ่งยากที่เกิดขึ้น

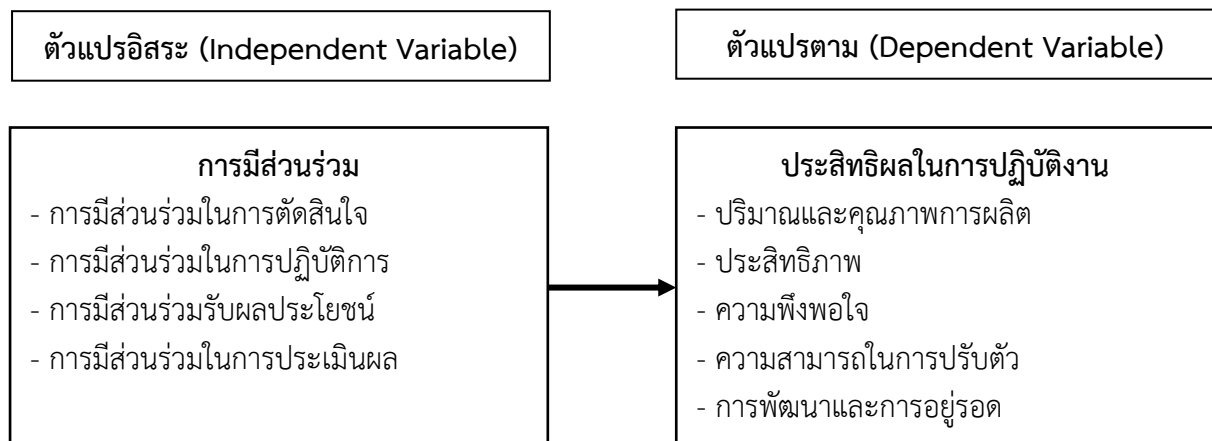
การประเมินประสิทธิผลขององค์การ

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การได้มีนักวิชาการให้แนวคิดไว้อย่างหลากหลาย ดังนั้นรูปแบบการประเมินประสิทธิผลขององค์การในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยทั่วไป มักจะมีการสร้างรูปแบบ (model) การประเมินขึ้น ซึ่งในแต่ละรูปแบบ อิงบนความคิด ความเชื่อที่มีพื้นฐานทางทฤษฎีที่นำมานิยามและตีความในเชิงอ้างอิง ก่อนการพิจารณารูปแบบสำหรับ การประเมินประสิทธิผลขององค์การ นักวิชาชีพหลายท่านได้นำเสนอความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลขององค์การที่มีความแตกต่างกันไป

Bennis (๑๙๗๑, p. ๑๓๒) กล่าวว่าเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลขององค์การต้องเป็นความสามารถในการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขที่องค์การกำลังเผชิญอยู่ ดังนั้น เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวและความสามารถในการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ หากพิจารณาแบบระบบตาม Parsons Talcott (๑๙๖๔, p. ๔๔) กล่าวถึงองค์การว่าเป็นระบบสังคมของระบบเปิดที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้ากระบวนการและผลผลิต ตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพขององค์การประกอบด้วยหน้าที่พื้นฐาน ๔ ประการ เพื่อให้องค์การอยู่รอดได้ คือ (๑) การปรับตัว (adaptation - a) หมายถึง การที่องค์การจะต้องปรับให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานภายในองค์การให้ตอบสนองต่อสภาพสถานการณ์ใหม่ที่มีผลกระทบต่อองค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว นวัตกรรม ความเจริญเติบโต การพัฒนา (๒) การบรรลุเป้าหมาย (goal attainment - g) หมายถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ การจัดหาและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์คุณภาพ การได้มาซึ่งทรัพยากร ประสิทธิภาพ (๓) การบูรณาการ (integration - i) หมายถึง การประสานความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในองค์การ เพื่อการรวมพลังให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ ความพึงพอใจ บรรยากาศองค์การ การติดต่อสื่อสารความขัดแย้ง และ (๔) การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม (latency - l) หมายถึง การดำรงและรักษาระบบค่านิยมขององค์การ ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบด้านวัฒนธรรมและแรงจูงใจในการทำงาน ให้คงอยู่ในองค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัดได้แก่ ความจงรักภักดี ความมุ่งมั่นในชีวิต แรงจูงใจ เอกลักษณ์

ขององค์การ ขณะที่ Schein (๑๙๙๒, p. ๑๘-๑๙) ให้ความเห็นว่า ประสิทธิภาพขององค์การที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยขององค์การเข้าด้วยกันทั้งหมด เพื่อไม่ให้งานของแต่ละส่วนซึ่งแตกต่างกันภายในองค์การเดียวกันขัดแย้งกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเป้าหมายของบุคคลและเป้าหมายขององค์การ เพื่อนำไปสู่การคาดคะเนที่เป็นประโยชน์ให้กว้างขวางขึ้น โดยเสนอแนะว่าประสิทธิผลขององค์การ ในระยะเวลาที่แตกต่างกันสามารถเอามาเปรียบเทียบกันได้และประเมินผลโดยวัดจากตัวแปร ๔ ตัว ได้แก่ (๑) ความมั่นคง (stability) (๒) ความผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (integration) (๓) ความสมัครใจ (voluntarism) และ (๔) ความสัมฤทธิ์ผล (achievement) รวมทั้ง Gibson and Others (๑๙๘๘, p. ๓๙) อธิบายถึงเกณฑ์การประเมินของ ความมีประสิทธิภาพขององค์การว่าประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ๕ ตัว คือ (๑) ปริมาณและคุณภาพการผลิต (production) องค์การมีประสิทธิภาพ ถ้าองค์การสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ (๒) ประสิทธิภาพ (efficiency) องค์การมีประสิทธิภาพ ถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (inputs) ที่ใช้กับผลผลิต (outputs) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ปัจจัยทรัพยากรได้คุ้มค่า (๓) ความพึงพอใจ (satisfaction) องค์การมีประสิทธิภาพ ถ้าผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์การ (๔) ความสามารถในการปรับตัว (adaptive mess) องค์การมีประสิทธิภาพ ถ้าองค์การมีกลไก ที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ และ (๕) การพัฒนาและการอยู่รอด (development) องค์การมีประสิทธิภาพ ถ้าองค์การสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ (potential) และวิสัยความสามารถ (capacity) ขององค์การให้เจริญก้าวหน้าตาม การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)

๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี จำนวน ๓,๕๐๔ คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Yamane (๑๙๗๐) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน ๑๐๐ คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) ด้วยการแบ่งตามจำนวน

หมู่บ้านทั้งหมด ๘ หมู่บ้าน แล้วจึงคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่จะสุ่มในแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วนของประชากรในหมู่บ้านแต่ละแห่ง และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบง่าย (simple random sampling) จนครบตามจำนวน

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (questionnaire)

๔. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๔.๑ ศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดตัวแปร นิยามตัวแปร กำหนดมาตรวัดและสร้างแบบสอบถาม

๔.๒ หาคความเที่ยงตรง (validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ คน

๔.๓ หาคความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม ได้ผลการทดสอบมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของครอนบัค (cronbach) อยู่ในระดับ ๐.๙๓๗

๕. การเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เช่น เอกสารรายงานทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

๖. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (pearson's product moment correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression analysis) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการวิจัย

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๖๖) มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี (ร้อยละ ๓๖) มีระดับการศึกษาสูงสุด ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ ๔๕) มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ ๔๑) มีรายได้ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท ต่อเดือน (ร้อยละ ๕๐)

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลโคกแสมสาร

ตาราง ๑ ค่าเฉลี่ย และค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลโคกแสมสาร ทั้ง ๔ ด้าน (ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๔.๑๖	๐.๓๗๕	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	๔.๓๗	๐.๒๑๘	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	๔.๖๐	๐.๒๓๑	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๗๗	๐.๓๕๗	มาก
ค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๔.๒๓	๐.๑๕๘	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลโคกแสมสาร ทั้ง ๔ ด้าน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๑๕๘

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๓๑ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๑๘ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๗๕ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๕๗ ตามลำดับ

๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร

ตาราง ๒ ค่าเฉลี่ย และค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร ทั้ง ๕ ด้าน (ด้านปริมาณและคุณภาพ ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ ด้านความสามารถในการปรับตัว และด้านการพัฒนาและการอยู่รอด)

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านปริมาณและคุณภาพการผลิต	๔.๕๔	๐.๒๔๘	มากที่สุด
ด้านประสิทธิภาพ	๔.๒๙	๐.๒๓๒	มากที่สุด
ด้านความพึงพอใจ	๔.๖๘	๐.๒๕๓	มากที่สุด
ด้านความสามารถในการปรับตัว	๔.๕๘	๐.๒๔๙	มากที่สุด
ด้านการพัฒนาและการอยู่รอด	๔.๕๐	๐.๒๑๗	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๔.๕๒	๐.๑๔๖	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร ทั้ง ๕ ด้าน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๑๔๖

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความพึงพอใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๕๓ รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการปรับตัว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๔๙ ด้านปริมาณและคุณภาพ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๔๘ ด้านการพัฒนาและการอยู่รอด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๑๗ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านประสิทธิภาพ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๓๒ ตามลำดับ

สรุป อภิปรายผล

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร

ความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลโคกแสมสาร มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมาก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

๒. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร

ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านปริมาณและคุณภาพ ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ ด้านความสามารถในการปรับตัว และด้านการพัฒนาและการอยู่รอด

ดังนั้น ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จะเกิดขึ้นได้ จะต้องอาศัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือการกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ การประเมินปัญหา หรือทางเลือกที่จะสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือการดำเนินงานตามแผนงาน หรือโครงการ ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของหรือการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ คือการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคล กลุ่ม หรือสังคมโดยรวม และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน เป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว จะสามารถทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การนั้นดียิ่งขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักสิทธิและบทบาทของตนเองมากขึ้น เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และจัดประชุมประชาคม อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง เพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ที่อยู่ในแผนงบประมาณรายจ่าย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้และซักถามหากเกิดข้อสงสัย ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่น่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลในด้านต่าง ๆ ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้น และขยายขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนไม่มาก และถูกจำกัดอยู่ภายในพื้นที่เพียงตำบลเดียว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการศึกษาวิจัยที่มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เจริญ ภัสระ. (๒๕๔๐). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (๒๕๔๖). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปรีดา เจษฎารางกุล. (๒๕๕๐). *การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิชดา ประชุมทอง. (๒๕๕๙). *สมรรถนะในการปฏิบัติงานของหัวหน้างานสายการผลิตกับประสิทธิผลขององค์การบริษัท ผลิตน้ำผลไม้กระป๋อง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (๒๕๕๐). *นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ ๓)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพรรณ ภมรสุวรรณ. (๒๕๕๔). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมในการจัดการนิคมสร้างตนเอง เพื่อการพึ่งตนเอง: ศึกษากรณีสร้างตนเองภาคใต้ตามแผนถนนสภาพนิคม*. วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- อรอนงค์ ธรรมกุล. (๒๕๓๙). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Bennis, W. G. (๑๙๗๑). *The concept of organizational health in changing organizational*. Edited by Warren G. Bennis. New York: McGraw-Hill.
- Bertalanffy, L. V. (๑๙๕๖). *Organismic Psychology and Systems Theory*. Barre, Mass: The Clark University Press.
- Cohen, J.M., and Uphoff, N.T. (๑๙๘๐). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.
- Gibson, J. L. and Others. (๑๙๘๘). *Organizational: Behavior, Sstructure, Proces.s* (๓ rd ed). Dallas; Texas : Business Publications, Inc.
- Parson, Talcott. (๑๙๖๔). *Administrative Science Quarterly*. Effective of Size, Complexity and Ownership in Administrative Intensity. New York: Holt, Rinchart and Winston.
- Richard, L. D. (๒๐๐๔). *Organization Theory and Design*. ๘ th Vanderbilt University: RR Donnellry & Sons.
- Schein, E. H. (๑๙๙๒). *Organizational culture and leadership*. (๒nd th.). San Francisco, Josey Bass.